

УДК 347.965.42

THE DEVELOPMENT OF THE MEDIATION INSTITUTE IN UKRAINE

РОЗВИТОК ІНСТИТУТУ МЕДІАЦІЇ В УКРАЇНІ

Koucherets D.B. / Кушеретц Д.В.

D.Sc (Law), as. prof. / д.ю.н., доцент

University of Modern Knowledge, Kyiv, 57/3 Vasylkivska str, 03022

Университет современных знаний, Киев, ул. Васильковская, 57/2, 03022

Анотація. В роботі здійснено науковий аналіз положень проекту закону України про медіацію та іноземного законодавства у сфері медіації. Визначено концепції та принципи процесу медіації як альтернативного правового способу вирішення конфлікту та в іноземних країнах.

Ключові слова: медіація, медіатор, принципи медіації, альтернативне вирішення спору, спір (конфлікт).

Вступ.

Права та свободи людини, а також їх гарантії в сучасному світі визначають вектор розвитку країни. Україна не є виключенням, оскільки за ст. 2 Конституції України людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканість і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю; права та свободи та їх гарантії визначають зміст і спрямованість держави; утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком України. Крім того, поряд з конституційним обов'язком України гарантувати, утверджувати, забезпечувати права та свободи людини і громадянина, ст. 55 Конституції України передбачає право кожного будь-якими не забороненими законом засобами захищати свої права і свободи від порушень і протиправних посягань. Тобто, вибір способу захисту прав та свобод людини і громадянина залежить від обраної особою форми захисту прав та свобод.

В юридичній літературі серед форм захисту прав громадян виділяють: державну, недержавну та міждержавну форми [1, с.152-153]. Застосування ж конкретного способу захисту залежить від волі та волевиявлення особи, змісту спору (конфлікту) про право, виду та характеру правопорушення, суб'єкта та мети захисту, а також від наявності законодавчо визначеного порядку. Зокрема, одним із таких способів, може бути – медіація.

Основний текст. На сьогодні до інституту медіації увага прикута у всьому світі. На це, зокрема, вказує розвиток громадських організацій, проведення міжнародних конференцій, круглих столів, ряд науково-практичних публікацій, українських вчених тощо. Зокрема, проблеми медіації в Україні досліджують А.Демчук, М.Дякович, О.Іщенко, Г.Гончарова, О.Кармаза, С.Короєд, Н.Мазаракі, Ю.Притики, В.Резнікова, О.Яворська та ін. Слід звернути увагу й на те, що межі застосування процесу медіації розширюються. Тобто, в іноземних державах процес медіації застосовується не тільки до класичних – сімейно-побутових конфліктів (між сусідами, щодо розлучення, поділу спадщини, тощо), але й до конфліктів в економічній сфері (щодо міжнародних торговельних спорів), в сфері праці (щодо конфліктів всередині підприємства), політично-правовій сфері (щодо конфліктів між етнічними групами), а також в

межах кримінального, цивільного, нотаріального, виконавчого процесів тощо.

Аналіз іноземного законодавства засвідчив, що в країнах Європи закони про медіації прийнято в кінці ХХ на початку ХХІ століть. Зокрема, в Румунії прийнято Закон Про медіацію та організацію професії медіатора, в Литві – Закон Про медіацію в цивільних спорах, в Німеччині – Закон про підтримку медіації та інших форм позасудового врегулювання конфліктів, в Болгарії, в Білорусії та в Казахстані – Закони про медіацію, в Австралії – Акт про Медіацію тощо. Необхідність становлення в Україні інституту медіації підтверджується Типовим законом ЮНСІТРАЛ Про міжнародну комерційну примирювальну процедуру, Директивою 2008/52/ЕС Про деякі аспекти медіації у цивільних та комерційних справах тощо.

Нині в Україні законодавчо-визначеного чіткого механізму врегулювання спорів за допомогою процесу медіації не існує. Натомість, прийняття парламентом за основу проекту Закону України «Про медіацію» (реєстр. № 3665) (далі – проект закону), є важливим кроком у становленні та розвитку інституту медіації в Україні [2]. Однак, цей проект закону потребує доопрацювання, оскільки має дискусійні положення [3].

Загальновідомо, що медіація є альтернативним способом врегулювання спорів (конфліктів) із залученням медіатора. Завдання медіації – встановлення та сприяння ведення конструктивного діалогу між сторонами конфлікту з метою знайти взаємовигідне рішення для цих сторін конфлікту. На відміну від формального юридичного процесу, сторони медіації самостійно приймають рішення щодо спору (конфлікту).

Так, в статті 2 Акту Медіації Мальти зазначено, що «медіація» - це процес, в якому медіатор сприяє переговорам між сторонами, щоб допомогти їм досягнути мирової угоди щодо спору. Відповідно до розділу 2 (1) Єдиного закону про медіацію США медіація – це процес, в якому посередник полегшує спілкування та переговори між сторонами, щоб допомогти досягти добровільної згоди стосовно їх спору.

Проаналізувавши положення проекту закону, акцентуємо увагу на основних аспектах становлення медіації в Україні. Відтак до них віднесено: добровільність характеру процесу медіації та наявність взаємної згоди сторін медіації. Основними тезами принципу добровільності є: заборона будь-якого тиску на сторони медіації з метою проведення чи припинення процесу медіації; прийняття рішення про початок, зупинення та закінчення процесу медіації лише за взаємною згодою сторін медіації, та його відображення в договорі медіації; самостійність (на свій розсуд та за взаємною згодою) сторін організувати процедуру медіації, на власний розсуд розпоряджатися своїми правами, встановлювати розмір вимог, визначати коло обговорюваних питань; заборона порушення конституційних прав та інтересів сторін медіації тощо.

Не менш важливою концепцією розвитку медіації є дотримання принципу конфіденційності інформації щодо медіації, який закріплено в тексті іноземних законів про медіацію загалом та України (проекті закону) зокрема, і передбачає забезпечення безпеки правових відносин та інформації, яка використовується в процесі медіації. Цей принцип сприяє появі в сторін спору довіри до процесу

медіації та його результатів, а межі не конфіденційності визначаються в договорі медіації. Також до основних принципів інституту медіації доцільно віднести такі принципи: незалежність, нейтральність та безпристрасність медіатора, рівність, добросовісність та співпраця сторін процесу медіації.

Крім того, до концепцій розвитку медіації в Україні відноситься формування складу медіаторів. Відтак, в тексті проекту закону особлива увага приділена деталізації критеріїв допуску до професії медіатора.

Позитивними рисами становлення та розвитку інституту медіації в Україні зокрема є визначення організаційної форми діяльності медіаторів, закріплення порядку проведення медіації, визначення прав, обов'язків, відповідальності медіатора, передбачення вимог до договору медіації, а також спеціальних положень щодо медіації деяких конфліктів тощо.

Висновок. Перші кроки стосовно закріплення в Україні на законодавчому рівні інституту медіації, пов'язанні із прийняттям проекту закону за основу. Набрання чинності та введення в дію Закону України «Про медіацію» сприятиме швидкому вирішенню цивільних, господарських, сімейних, трудових, адміністративних спорів без залучення коштів з державного чи місцевих бюджетів, зменшить кількість навантаження справ у суді, підвищить рівень довіри населення до суду, розширить повноваження нотаріусів, виконавців, а домовленості, досягнуті в процесі медіації, будуть дотримуватися тощо. Разом з тим, проект закону потребує суттєвого доопрацювання.

Література

1. Кармаза О.О. Концепції охорони та захисту житлових прав в Україні: матеріальний та процесуальний аспекти: монографія. Миронівка. 2013. 400 с.
2. Про медіацію. Проект Закону України. Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>
3. Кармаза О.О. Інститут медіації: основні концепції розвитку. Підприємство, господарство і право. 2017. № 2. С.24-28.

References:

1. Karmaza O.O. Kontseptsii okhorony ta zakhystu zhytlovykh prav v Ukraini: materialnyi ta protsesualnyi aspekty: monohrafiia. Myronivka. 2013. 400 s.
2. Pro mediatsiiu. Proekt Zakonu Ukrainy. Rezhym dostupu: <http://www.rada.gov.ua>
3. Karmaza O.O. Instytut mediatsii: osnovni kontseptsii rozvytku. Pidpriemstvo, hospodarstvo i pravo. 2017. № 2. S.24-28.

Abstract. *The article is devoted to scientific comparative analysis of Ukraine the draft law on mediation and foreign legislation on mediation. The concepts and principles of mediation as an alternative legal way to solve the conflict in Ukraine and in foreign countries. Proposed amendments to the draft law of Ukraine on mediation.*

Mediation is an alternative way of settling disputes (conflicts) with the involvement of a mediator. The task of mediation is to establish and facilitate constructive dialogue between the parties to the conflict in order to find a mutually beneficial solution for these parties to the conflict.

Unlike the formal legal process, mediation parties decide on a dispute on their own.

In particular, the positive features of the establishment and development of the mediation institute in Ukraine are the definition of the organizational form of the mediators' activity, the fixing of the procedure for mediation, the definition of rights, responsibilities, mediator liability, anticipation of the requirements for a mediation agreement, as well as special provisions for the mediation of certain conflicts etc.

Keywords: *mediation, the mediator, the principles of mediation, alternative dispute resolution, dispute (conflict).*

Стаття направлена 12.09.2018